

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum aliquod bellum sit licitum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

SED CONTRA est, quod Cyprianus * dicit in qua-
dam epistola, & habetur 7. q. 1. c. Nouatianus. † Qui
nec unitatem, inquit, spiritus, nec conuentionis pa-
cem obseruat, & se ab Ecclesia uinculo, & a sacerdo-
tum collegio separat, nec Episcopi potestatem habe-
re potest, nec honorem.

RESPON. Dicendum, quod duplex est spiritualis
potestas. Vna quidem sacramentalis: alia iurisdictionis.
Sacramentalis quidem potestas est, quae per ali-
quam consecrationem confertur. Omnes autē con-
secrationes Ecclesie sunt immobiles manēte re, quae
consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis: nā
altare semel consecratum, non consecratur iterum,
nisi fuerit dissipatum. Et ideo talis potestas secundū
suam essentiam remanet in homine, qui per consecra-
tionē eā est adeptus, quam diu uiuit, siue in schis-
ma, siue in haeresim labatur: quod patet ex hoc, quod re-
diens ad Ecclesiam, non iterum consecratur. Sed quia
potestas inferior non debet exire in actum, nisi si-
m quod mouetur a potestate superiori, ut etiam in re-
bus naturalibus patet: inde est, quod tales usum potestatis
amittunt, ita. scilicet non liceat eis sua potestate uti. Si tñ
vbi fuerint, eorum potestas effectum habet in sacra-
mentalibus, quia in his homo non operatur, nisi si-
cut instrumentum Dei: vnde effectus sacramentales
non excluduntur propter culpam quamcumque: cō-
ferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis
est, quae ex simplici iniunctione hominis con-
feritur, & talis potestas non immobiliter adhaeret:
vnde in schismaticis, & haereticis non manet. Vnde
non possunt nec absoluerē, nec excommunicare,
nec indulgentias facere, aut aliqd huiusmodi: quod
si fecerit, nihil est actum. Cum ergo dicitur, tales nō
habere potestatem spiritualem, intelligendum est
vel de potestate secunda: vel si referatur ad primam
potestatem, non est referendum ad ipsam essentiam
potestatis, sed ad legitimum usum eius. Et per hoc
patet, responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Utrum sit conueniens pena schismaticorum, ut
excommunicentur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod poena
schismaticorum non sit conueniens, ut excōi-
centur. Excommunicatio enim maxime separat ho-
minem a communione sacramentorum: sed Aug. *
dicit in lib. contra Donatistas, quod baptisma potest
recipi a schismatico: ergo uidetur, quod excommu-
nicatio non est conueniens poena schismaticis.

¶ 2. Praet. Ad fideles Christi pertinet, ut eos qui sunt
deserpsi, reducant: unde contra quosdam dicitur E-
zech. 34. Quod abiectum est, non reduxistis: quod
perierat, non quaesistis: sed schismatici conueniētis
reducuntur per aliquos, qui eis communicent: ergo
uidetur, quod non sint excommunicandi.
¶ 3. Praet. Pro eodem peccato non infligitur duplex
poena, secundum illud Num. 1. Nō iudicabit Deus
his in idipsum: sed pro peccato schismatis, aliqui pe-
na temporali puniuntur, ut habetur 23. * q. 5. vbi di-
citur. Diuinae, & mundanae leges statuerunt, ut ab
Ecclesiae unitate diuisi, & eius pacem perturbantes,
a secularibus potestatibus comprimantur. nō ergo
sunt puniendi per excommunicationem.

SED CONTRA est, quod Num. 16. dicitur. Recedi-
te a tabernaculis hominum impiorum, qui scilicet
schisma fecerunt: & nolite tangere ea, quae ad eos
pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.

A RESPON. Dicendum, quod per quae peccat quis,
per ea debet puniri, ut dicitur Sap. 11. Schismaticus
autem, ut ex dictis patet * in duobus peccat: In uno
quidem, quia separat se a communione membro-
rum Ecclesiae: & quantum ad hoc conueniens poe-
na schismaticorum est, ut excommunicentur. In
alio uero: quia subdi recusant capiti Ecclesiae, &
ideo quia coerceri nolunt per spiritualement potesta-
tem Ecclesiae, iustum est ut potestate temporali coer-
ceantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod baptismum
a schismaticis recipere non licet, nisi in articulo ne-
cessitatis: quia melius est de hac uita cū signo Chri-
sti exire, a quocumque detur, etiam si sit Iudaus, uel
Paganus, quā sine hoc signo, quod per baptismum
confertur.

AD SECVNDVM dicendum, quod per excommu-
nicationem non interdicitur illa communicatio,
per quam aliquis salubribus monitis diuisos redu-
cit ad Ecclesiae unitatem: cum etiam ipsa separatio
quodammodo eos reducat, dum de sua separatio-
ne confusi, quandoque ad poenitentiam reducun-
tur.

AD TERTIVM dicendum, quod poena praesentis
uitae sunt medicinales: & ideo quando una poena nō
sufficit ad coercendum hominem, superadditur al-
tera. Sicut & medici diuersas medicinas corpora-
les opponunt, quando una non est efficax. Et ita Ec-
clesia quando aliqui per excommunicationem suf-
ficienter non reprimuntur, adhibet coercionem bra-
chii secularis: sed si una poena sit sufficiens, non de-
bet alia adhiberi.

QVAESTIO XL.

De bello, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum
est de bello.

ET CIRCA hoc quaeruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum aliquod bellum sit licitum.

¶ Secundo, Vtrum clericis sit licitum bellare.

¶ Tertio, Vtrum liceat bellantibus uti in insidiis.

¶ Quarto, Vtrum liceat in diebus festiuis bellare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bellare sit semper peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod bellare semper sit peccatum. Poena enim non infligitur, nisi pro peccato: sed bellantibus a Domino indicitur poena, secundum illud Matth. 26. Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit: ergo omne bellum est illicitum.

¶ 2. Praet. Quicquid contrariatur diuino praeccepto, est peccatum: sed bellare contrariatur diuino praeccepto. dicitur. n. Matt. 5. Ego autē dico uobis, non resistere malo, & Rom. 12. dicitur. Nō uos defendētes charissimi, sed date locū irae: ergo bellare semper ē peccatum.

Ar. 1. huius
quae 4.

¶ Super questio, qua-
dragesima articu-
lum primum.

IN articulo 1. quae-
stio. xl. circa pri-
mam conditionem
belli iusti, dubium
occurrit, An appella-
tione principis in
hoc loco intelligant
soli illi principes, q.
non habent superior-
em. Et uidetur,
quod sic, quia haben-
tes superiorem pos-
sunt recurrere ad su-
periores, & profe-
qui ius suum coram
eo, sicut de priuatis p.
sonis in litera dicitur
propter hanc rati-
onem. Et confirma-
tur, quia aliter con-
temneretur auctori-
tas superioris. Si
enim cui libet princi-
pi liceret mouere bel-
lum contra alterum,
iam licitum esset uni-
cuique principi ius si-
bi ipsi dicere contra
alterum principem,
& sic superioris auctori-
tatis contempta
postponeretur.

¶ In oppositum au-
tem ē, quia princeps
in litera sumitur ut
distinguit cōtra pri-
uatam personam, ut
patet in litera. Con-
stat autem quod non
omnis taliter prin-
ceps caret superiore.

Præterea

Infr. q. 6. 41.
ar. 1. ad 3. &
q. 6. 42. ar. 2.
ad 1. & q. 6.
66. ar. 8. ad
1.

Præterea in litera dicitur, quod ad eos spectat gladio mouere bellicum contra extraneos, ad quos spectat gladio materiali uti contra intraneos: sed contra intraneos non requiritur princeps carens superiori, ergo nec ad mouendum bellum.

Ad evidentiam autoritatis requisita ad bellum, sciendum est, quod non est questio de bello defensivo, quando, saltem bellum facit defendendo se ab indico sibi bello: hoc enim a natura iure quilibet populus habet: sed questio est de indictione belli, que scilicet autoritas ad hoc exigatur. Et licet varia in hoc videatur opinio, si tamen recte discernamus, vna est sententia. Cum enim bellum sit reipublice, & hoc a-

¶ 3 Præter. Nihil contrariatur actui virtutis, nisi peccatum: sed bellare contrariatur paci, ergo bellum semper est peccatum.

¶ 4 Præter. Omne exercitium ad rem licitam, licitum est, sicut patet in exercitijs scientiarum: sed exercitia bellorum, quæ sunt in torneamentis, prohibentur ab Ecclesia, quia morientes in huiusmodi tyrocinijs, ecclesiastica sepultura priuantur, ergo bellum videtur esse simpliciter peccatum.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in sermone * de puero Centurionis. Si Christiana disciplina omnino bella culparet, hoc potius consilium salutis petentibus in Euangelio daretur, ut abijcerent arma, sequæ militiæ omnino subtraherent. Dicitur est autem eis. Neminem concutatis, estote contenti stipendijs vestris: quibus proprium stipendium sufficere præcepit, militare non prohibuit.

RESPON. Dicendum, quod ad hoc, quod aliquod bellum sit iustum, tria requiruntur. Primum quidem auctoritas principis, cuius mandato bellum est gerendum. Non enim pertinet ad personam priuatam bellum mouere, quia potius suum in iudicio superioris prosequi. Similiter est conuocare multitudinem, quod in bellis oportet fieri, non pertinet ad priuatam personam. Cum autem cura reipublice commissa sit principibus, ad eos pertinet rempub. ciuitatis, vel re-

rum contra sibi subditos, sed extraneos. Et de subditis quidem patet, quoniam punitiua iustitia ad rempublicam spectat. De extraneis verò probatur ex eo, quod rempublica debet esse sibi sufficiens, ut patet in 3. Politicorum. Constat autem, quod nisi possit licite de extraneis populis, & principibus se vindicare, male esset imperfecta, & deficeret. Nam tyranni, & iniusti, rapientes, occidentes, capientes, & quomodolibet iniuriam facientes alienæ reipublice ciuibus, remanent naturaliter iniusti, & naturalis ratio deficeret in necessarijs. In naturæ namque legibus silentio, non oportet res publicas diueras communicare in uno principe. Et si vna alteram opprimeret in suis membris, capiendò, dilanando: si altera innocens non posset vindicare se, & suos contra opprimentem pugnando, & iniusti mali naturaliter manerent, & naturalis ratio, quæ vniuersalis est prouidentia, quam naturalis instinctus animalium, defecisset non prouidendo reipublicæ de armis vltionis. Attestantur hoc gesta Ionathæ, & Simonis contra filios Iambri, in vindictam sanguinis Ioannis fratris sui 1. Mach. 9. Approbare hoc communis omnium gentium vsus videtur, tanquam a natura inditum. Verba quoque auctoris in litera hac manifeste hoc significant cum auctoritate Aug. Præterea quoque hoc idem aliter: quia si reipublica non posset indicare bellum, sed ad hoc esset opus auctoritate alterius superioris, aut esset opus Superiori respectu sui tantum, aut respectu illius tantum, contra quem est mouendum bellum, aut respectu vtriusque. Non respectu superioris tantum, quia quicumque reipublica est sic disposita, quod non potest sibi ipsi de omnibus prouidere, sed ab aliquo, puta, Rege, dependet, hoc ideo est, quia Rex ille est pars illius reipublicæ: est enim caput illius. Vnde hoc non arguit rempub. non posse, sed rempubli. imperfectam absque. s. suo capi-

te non posse. (Et propterea oportet se lectionem quæ dicitur, quia de reipublica perfecta loquitur, non illius, contra quem mouendum est bellum, non contingit illum carere superiori, vel superiori saltem negligendo iudicatum: tum quia

gni seu puincie sibi subditetur. Et sicut licite defenduntur materiali gladio contra interiores quidem perturbatores, dum malefactores puniunt, secundum illud Apost. ad Rom. 13. Non sine causa gladium portat: minister enim Dei est, vindex iram eius, qui male agit: ita etiam gladio bellico ad eos pertinet rempublicam tueri ab exterioribus hostibus. Vnde & principibus dicitur in Psalm. 81. Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris libere. Vnde Aug. dicit * contra Faustulum. Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli auctoritas, atque cõsolum penes principes sit. Secundo requiritur causa iusta, ut scilicet illi, qui impugnantur, propter aliquam culpam impugnationem mereantur. Vnde Aug. dicit * in lib. 83. quæst. Iusta bella solent diffiniri, quæ ulciscuntur iniurias, si gens, vel ciuitas plectenda est, quæ vel vindicare neglexerit, quod à suis improbatum est, vel reddere quod per iniuriam ablatum est. Tertio requiritur ut sit intentio bellantium recta, quæ scilicet intenditur vel ut bonum promoueat, vel ut malum uiteretur. Vnde Aug. in lib. * de verbis Domini. Apud veros Dei cultores etiã illa bella peccata non sunt, quæ non cupiditate, aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coercerentur,

Ad primam igitur de principibus carentibus quod inter priuatam, & publicam personam quod priuatus habet proprium superiorem, quod rempublica. Homo enim est animal politicum, quod potest recurrere pro iustione iniuriam factam extra, & propterea ex sua natura non habet auctoritatem suam. Ipsa autem reipub. seu princeps ex sua natura vel ostensum est, habet auctoritatem vindicandam, propter quod recurrit ad superiorem pro iustione iniuriam factam extra, & optime habet locum in praxia per se, quia illa est pars. hæc totum, ut dicitur est.

Ad confirmationem dicitur, quod principes sunt reipublice. Quidam enim sunt simpliciter caput, & dicuntur gerentes vices reipub. quidam vero sunt imperatores, & domini, imperitice reipublice vices gerunt, & auctoritatem vindicandam in eis, & auctoritatem habent tantum, quantum eis tributum est. In hac re sunt Comes, Marchiones, & Duces qui non sunt reipublice caput, & domini non habent imperium reipublice ipsius. Dicitur autem domini imperium secundam quid. In cuius signum omnes reipublice communicant in uno tribunali regio, & omnes reipublice vices gerunt. Sunt etiã in hoc eodem ordine communicant, ut alteri tanquam Regi, quales videntur esse in reipublica Ecclesie. In primo autem ordine sunt vices gerentes, & communitates simpliciter libere. Et de reipublice planum est, quia qualibet est perfecta reipublica quoque eadem ratione patet, quia I. reipublica publicam significat, & Res vices illius partem

Habetur epi stola s. ad Marcellinum aliquantulis s. me. to. 1.

Natura sint talia, vt Reges fere solo nomine sint Reges. Sed nos de Rege, qui est simpliciter dominus, loquimur. Ex hac aut alsi- gnata differentia inter principes patet, qd illi dñi, qui ob imper- fectiorem dñij habent superiorem, non pnt indicare bellū ab ique sui superioris auctoritate. Facerent siquidem ei iniuriā, usurpan- tes sibi superiorum auctoritatē, p̄fere- rentes capta simpli- ceter. Admodum sim- pliciter respiciunt, cum non sint. Illi autē dominus, qui p̄fecte ēte capta, & dñi sunt, licet habeant superio- rem, nulla faciunt: ei iniuriā, bellum pro- pria auctoritate indi- cendo, quia unumur- que suo. Sunt, n. sub eo, sicut una p̄fecta causa uniuersalis sub illa uniuersali: & non sicut imperfecta sub p̄fecta, sicut illi de secundo ordine: nec potius sunt sub eo, sicut quid, & non simpliciter. Et hoc vi- detur verus ex p̄- scripta consuetudine: Vnde n. Imperato- ris, & illius dñi de iure postmo est sit, quia nec naturalis ra- tio, nec auctoritas sa- cre scripturæ cogit oēs quartæ terre, nec oēs nationes iniuri- quare ad electionē vnus principis tpa- lisur patet: & cōstat. ex electione p̄dere naturaliter principa- tum p̄alem alicuius, nisi sit tyrannicus. Cū, inquam, de iure po- sitiuo sit pot̄ per con- suetudinem abroga- ti & scoli. Propter qd p̄ncipes & cōitates, que cōstituerunt co- suetudine antiquissi- ma in auctoritate p̄fecta belli, p̄t h- cōstitui: si tamen bona fide in pacifica professione fuerunt, & sint. Quod dico pp̄ usurpantes sibi hoc ex magnitudine potentie, & rebelles suis dominis, non po- terunt, nec possunt coerceri.

Ad rationes autē p̄ quibus p̄ncipib. dñi, & ad primam, quod ue- rum est, quod litera accipit principem ut personam publicam: he enim distinguitur contra priuatam: sed non accipit personam publicam imperfecte, sed p̄fecte, & ideo non extenditur litera nisi ad principes p̄fecte.

Ad secundam uero dñi, qd cōtra interiores & exteriores spectat ad eisdem ex natura officii. Ad multos tñ spectat ex cōmisione in gladio contra internos, quibus non concedit indicare bellum contra externos, ut patet in rectoribus, ciuitatibus, & multis dñis, qui in dominio suo iudicant in causa sanguinis. Facilius enim con- ceditur hoc a p̄fecte principibus, q̄ auctoritas contra externos. Litera ergo loquitur de his, qui ex propria hoc possunt authorita- te, quales non sunt omnes domini, sed tantum p̄fecte domini.

In eodē articulo circa iustitiam causę belli, a dñe q̄ quia amici, ac loci unū cōsentant, ideo iustā cā indicendi bellum ē pro ultio- ne sociorum: nec minus potest socios, & extraneos ad bellum gerendum princeps inuitare, quam ad exercendam iustitiam in- tus ministros extraneos conducere.

In eodē articulo circa restitucionem intentionis scito, quod quemadmodum carnifices iudicium, si ex odio, uel feritate occi- dunt damnatos iuste, peccant quidē mor- taliter, sed nō tenen- tur ad restitutionem læsis ex morte, nec uestium occisorum: ira milites bellum iu- stum exercentes, & concessa auferentes, quamuis p̄ssimo ani- mo faciant, peccant, sed non tenentur res- tituere.

In responsione ad primum scito, quod iam solutum est du- bitū, quod apud mul- tos uideatur esse, quo- modo respública nō accipit gladium, quā- do bellum indicit. Iā enim mōstratum est, qd concessa est ei a iure naturalis rationis auctoritas vindicaci- ua suorum, tā contra intraneos, q̄ extra- neos perturbatores.

In responsione ad quartū scito, qd exer- citia bellica pericu- losa in hoc discernū- tur a nō periculosis, quod in illis ut i plu- ribus læsiones notabi- les eueniunt: in istis autē uel raro, uel nū- quam. Moralia n. iu- dicantur secundū id, quod in pluribus in- ueniuntur. Propterea oportet prudenter ar- bitrari circumspecta natura exercitij, que sint illicita exercitia i particulari. Gladi- toria, n. exercitia ar- tis proculdubio lici- ta sunt, cum enses ip- si absq; acumine sint. Et similiter hastilud- dia illa, que cum læ- ceis proportionaliter dispositis, ut de- ensibus diximus, sūt eadem ratione.

Super Quæstionis Quadragesimæ arti- culum secundum. In articulo 2. circa calcem corporis articuli, dubium oc- currit, An liceat cle- ricis in articulo ne- cessitatis pugnare manu ppria i bello.

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. i. defensiuo, ut. i. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus eueniatur ab hoste: secundo ratione uictoriae, quia. i. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello de- fensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

ne sociorum: nec minus potest socios, & extraneos ad bellum gerendum princeps inuitare, quam ad exercendam iustitiam in- tus ministros extraneos conducere.

In eodē articulo circa restitucionem intentionis scito, quod quemadmodum carnifices iudicium, si ex odio, uel feritate occi- dunt damnatos iuste, peccant quidē mor- taliter, sed nō tenen- tur ad restitutionem læsis ex morte, nec uestium occisorum: ira milites bellum iu- stum exercentes, & concessa auferentes, quamuis p̄ssimo ani- mo faciant, peccant, sed non tenentur res- tituere.

In responsione ad primum scito, quod iam solutum est du- bitū, quod apud mul- tos uideatur esse, quo- modo respública nō accipit gladium, quā- do bellum indicit. Iā enim mōstratum est, qd concessa est ei a iure naturalis rationis auctoritas vindicaci- ua suorum, tā contra intraneos, q̄ extra- neos perturbatores.

In responsione ad quartū scito, qd exer- citia bellica pericu- losa in hoc discernū- tur a nō periculosis, quod in illis ut i plu- ribus læsiones notabi- les eueniunt: in istis autē uel raro, uel nū- quam. Moralia n. iu- dicantur secundū id, quod in pluribus in- ueniuntur. Propterea oportet prudenter ar- bitrari circumspecta natura exercitij, que sint illicita exercitia i particulari. Gladi- toria, n. exercitia ar- tis proculdubio lici- ta sunt, cum enses ip- si absq; acumine sint. Et similiter hastilud- dia illa, que cum læ- ceis proportionaliter dispositis, ut de- ensibus diximus, sūt eadem ratione.

Super Quæstionis Quadragesimæ arti- culum secundum. In articulo 2. circa calcem corporis articuli, dubium oc- currit, An liceat cle- ricis in articulo ne- cessitatis pugnare manu ppria i bello.

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. i. defensiuo, ut. i. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus eueniatur ab hoste: secundo ratione uictoriae, quia. i. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello de- fensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. i. defensiuo, ut. i. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus eueniatur ab hoste: secundo ratione uictoriae, quia. i. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello de- fensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. i. defensiuo, ut. i. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus eueniatur ab hoste: secundo ratione uictoriae, quia. i. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello de- fensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. i. defensiuo, ut. i. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus eueniatur ab hoste: secundo ratione uictoriae, quia. i. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello de- fensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. i. defensiuo, ut. i. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus eueniatur ab hoste: secundo ratione uictoriae, quia. i. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello de- fensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

Post mediū illius & est ep̄i. i. inter 21. que sunt in fine, t. 2.

Art. p̄ncip.

Homil. 14. in Euang. i- ter medium & princi- pium.

33. q. 8. cap. legitur cum sepe i ep̄i. ad Ludoui- Aug.